Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (teine koda)

15. juuli 2021*

Eelotsusetaotlus – Sotsiaalpoliitika – Võrdne kohtlemine töö saamisel ja kutsealale pääsemisel – Direktiiv 2000/78/EÜ – Puude alusel diskrimineerimise keeld – Artikli 2 lõike 2 punkt a – Artikli 4 lõige 1 – Artikkel 5 – Riigisisesed õigusnormid, milles on kehtestatud nõuded vanglateenistuse ametniku kuulmise tasemele – Alla minimaalselt nõutud taset jääv kuulmisvõime – Täielik välistamine vanglateenistusest

Kohtuasjas C-795/19,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Eesti Vabariigi Riigikohtu 24. oktoobri 2019. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 29. oktoobril 2019, menetluses

XX

versus

Tartu Vangla,

menetluses osalesid:

justiitsminister,

tervise- ja tööminister,

õiguskantsler,

EUROOPA KOHUS (teine koda),

koosseisus: koja president A. Arabadjiev, kohtunikud A. Kumin, T. von Danwitz (ettekandja), P. G. Xuereb ja I. Ziemele,

kohtujurist: H. Saugmandsgaard Øe,

kohtusekretär: A. Calot Escobar,

arvestades kirjalikku menetlust,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

– XX, esindaja: vandeadvokaat K. Hanni,

– õiguskantsler, esindaja: O. Koppel,

* Kohtumenetluse keel: eesti.

– Kreeka valitsus, esindajad: E.-M. Mamouna, A. Magrippi ja A. Dimitrakopoulou,

– Euroopa Komisjon, esindajad: D. Martin ja E. Randvere,

olles 25. novembri 2020. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

otsuse

1 Eelotsusetaotlus käsitleb nõukogu 27. novembri 2000. aasta direktiivi 2000/78/EÜ, millega kehtestatakse üldine raamistik võrdseks kohtlemiseks töö saamisel ja kutsealale pääsemisel (EÜT 2000, L 303, lk 16; ELT eriväljaanne 05/04, lk 79), artikli 2 lõike 2 ja artikli 4 lõike 1 tõlgendamist.

2 Taotlus on esitatud XXi ja Tartu Vangla (Eesti) vahelises kohtuvaidluses vangla direktori otsuse üle vabastada XX teenistusest, sest tema kuulmise tase ei vasta vanglateenistuse ametnikele kehtestatud nõuetele.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

3 Direktiivi 2000/78 põhjendustes 16, 18, 20, 21 ja 23 on märgitud:

„(16) Meetmete sätestamine puuetega inimeste vajaduste arvessevõtmiseks töökohal etendab tähtsat osa võitluses puude alusel diskrimineerimise vastu.

[…]

(18) Eelkõige ei nõuta käesoleva direktiiviga, et relvajõud, politsei, vangla- või päästetalitused võtaksid tööle või hoiaksid tööl isikuid, kellel ei ole nõuetekohaseid võimeid, et täita ülesandeid, mida neilt võidakse nõuda seoses õigustatud eesmärgiga säilitada nende talituste toimevõime.

[…]

(20) Tuleks sätestada asjakohased tõhusad ja konkreetsed meetmed, et kohandada puuetega inimeste vajadustele töökohad, näiteks tööruumid ja sisseseade, tööaja pikkus ja korraldus, ülesannete jaotus ning ette näha koolitusvõimalused või integreerimisvahendid.

(21) Et kindlaks teha, kas kõnealused meetmed osutuvad liiga koormavaks, tuleks eelkõige arvesse võtta rahalisi ja muid kulusid, organisatsiooni või ettevõtte suurust ja rahalisi vahendeid ning riikliku rahastamise või muu abi võimalust.

[…]

(23) Väga piiratud asjaoludel võib erinev kohtlemine olla õigustatud siis, kui usutunnistuse või veendumuste, puude, vanuse või seksuaalse sättumusega seotud omadus kujutab endast olulist ja määravat kutsenõuet ja kui eesmärk on põhjendatud ning nõue sellega proportsionaalne. Nimetatud asjaolud tuleks lisada teabele, mille liikmesriigid edastavad komisjonile.“

4 Direktiivi artiklis 1 „Eesmärk“ on sätestatud:

„Käesoleva direktiivi eesmärk on kehtestada üldine raamistik, et võidelda usutunnistuse või veendumuste, puude, vanuse või seksuaalse sättumuse alusel diskrimineerimise vastu töö saamisel ja kutsealale pääsemisel ning tagada liikmesriikides võrdse kohtlemise põhimõtte rakendamine.“

5 Direktiivi artiklis 2 „Diskrimineerimise mõiste“ on sätestatud:

„1. Käesoleva direktiivi kohaldamisel tähendab „võrdse kohtlemise põhimõte“, et ei esine otsest ega kaudset diskrimineerimist ühelgi artiklis 1 nimetatud põhjusel.

2. Lõike 1 kohaldamisel:

a) peetakse otseseks diskrimineerimiseks seda, kui ükskõik millisel artiklis 1 nimetatud põhjusel koheldakse ühte inimest halvemini, kui on koheldud, koheldakse või võidakse kohelda teist inimest samalaadses olukorras;

[…]

5. Käesolev direktiiv ei piira siseriikliku õigusega sätestatud meetmeid, mis demokraatlikus ühiskonnas on vajalikud avaliku julgeoleku ja korra tagamiseks, kuritegude ennetamiseks, tervise ning teiste inimeste õiguste ja vabaduste kaitseks.“

6 Direktiivi artikli 3 „Reguleerimisala“ lõige 1 on sõnastatud järgmiselt:

„[Euroopa Liidule] antud pädevuse piires kohaldatakse käesolevat direktiivi kõikide isikute suhtes nii avalikus kui ka erasektoris, sealhulgas avalik-õiguslike isikute suhtes, kui kõne all on:

a) tööle saamise, füüsilisest isikust ettevõtjaks hakkamise või kutsealale pääsemise tingimused, sealhulgas valikukriteeriumid ja töölevõtu tingimused mis tahes tegevusvaldkonnas ja kõigil ametiastmetel, kaasa arvatud ametialane edutamine;

[…]

c) töö saamise ja töö tingimused, kaasa arvatud töölt vabastamine ja töötasu;

[…]“.

7 Direktiivi 2000/78 artikli 4 „Kutsenõuded“ lõikes 1 on ette nähtud:

„Olenemata artikli 2 lõigetest 1 ja 2, võivad liikmesriigid ette näha, et erinevat kohtlemist ükskõik millise artiklis 1 nimetatud põhjusega seotud omaduse alusel ei peeta diskrimineerimiseks, kui see omadus on teatud kutsetegevuse laadi või sellega liituvate tingimuste tõttu oluline ja määrav kutsenõue, tingimusel, et eesmärk on õigustatud ja nõue sellega proportsionaalne.“

8 Direktiivi artiklis 5 „Mõistlikud abinõud puuetega inimeste arvessevõtmiseks“ on sätestatud:

„Et tagada puuetega inimeste võrdse kohtlemise põhimõtte järgimine, nähakse ette mõistlikud abinõud. See tähendab seda, et tööandjad võtavad asjakohaseid, konkreetsel juhul vajalikke meetmeid, et võimaldada puuetega inimesel tööle pääseda, töös osaleda või edeneda või saada koolitust, kui sellised meetmed ei põhjusta tööandjale ebaproportsionaalselt suurt koormust. Kui asjaomase liikmesriigi invaliidsuspoliitika raames kohaldatavad meetmed on piisavalt heastavad, ei ole see koormus ebaproportsionaalselt suur.“

Eesti õigus

9 Vangistusseaduse §-s 146 on sätestatud:

„(1) Vanglateenistuse ametniku tervisekontrolli eesmärk on tema teenistusest põhjustatud tervisehäirete avastamine, terviseriskide vähendamine ja vältimine ning vanglateenistuse ametnikule pandud kohustuste täitmist takistavate tervisehäirete puudumise tuvastamine.

[…]

(4) Vanglateenistuse ametniku tervisenõuded ja tervisekontrolli korra ning tervisetõendi sisu ja vormi nõuded kehtestab Vabariigi Valitsus määrusega.“

10 Vabariigi Valitsuse 22. jaanuari 2013. aasta määrus nr 12 „Vanglateenistuse ametniku tervisenõuded ja tervisekontrolli kord ning tervisetõendi sisu ja vormi nõuded“ (edaspidi „määrus nr 12“), mis võeti vastu vangistusseaduse § 146 lõike 4 alusel, jõustus 26. jaanuaril 2013.

11 Selle määruse §-s 3 on ette nähtud:

„(1) Vanglateenistuse ametniku nägemine peab vastama järgmistele nõuetele:

1) korrektsiooniga nägemisteravus mitte alla 0,6 ühes ja samal ajal mitte alla 0,4 teises silmas;

2) normaalne vaateväli, normaalne värvusnägemine ja hämaras nägemine.

(2) Vanglateenistuse ametnikul on lubatud kanda kontaktläätsi ja prille.“

12 Sama määruse §-s 4 on sätestatud:

„(1) Vanglateenistuse ametniku kuulmise tase peab olema piisav sidepidamiseks telefoni teel ning võimaldama kuulda ohutoone ja raadioside teateid.

(2) Tervisekontrollil ei tohi vanglateenistuse ametniku kuulmise nõrgenemine ületada parema kuulmisega kõrvas 30 dB sagedustel 500–2000 Hz ja 40 dB sagedustel 3000–4000 Hz ning halvema kuulmisega kõrvas 40 dB sagedusel 500–2000 Hz ja 60 dB sagedustel 3000–4000 Hz.“

13 Sama määruse §-s 5 on sätestatud:

„(1) Vanglateenistuse ametniku teenistuskohustuste täitmist takistavate tervisehäirete loetelu, mida tuleb vanglateenistuse ametniku terviseseisundit hinnates järgida, sätestatakse lisas 1.

(2) Absoluutse meditsiinilise vastunäidustuse esinemine välistab isiku vanglateenistusse võtmise või vanglaametniku erialale õppima asumise. […]“.

14 Määruse nr 12 lisas 1 on ette nähtud loetelu tervisehäiretest, mis takistavad vanglaametnikul oma teenistuskohustusi täita. „Meditsiiniliste vastunäidustuste“ hulgas on „kuulmise nõrgenemine alla nõutud normi“ liigitatud „absoluutseks“ meditsiiniliseks vastunäidustuseks.

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimus

15 Põhikohtuasja kaebaja töötas ligikaudu 15 aastat Tartu Vanglas (Eesti) vanglaametnikuna. Ta oli alates 2. detsembrist 2002 vangistusosakonna valvur ja alates 1. juunist 2008 järelevalveosakonna valvur. Kaebaja viimase ametikoha ametijuhendi kohaselt hõlmasid tema teenistusülesanded muu hulgas

jälgimissüsteemi vahendusel vastavalt juhenditele elektroonilise järelevalve all olevate isikute järelevalvet, samuti neid isikuid puudutava info vahendamist, valve- ja signalisatsiooniseadmete jälgimist, häirete korral reageerimist ja info edastamist, samuti vanglas toimunud korrarikkumiste tuvastamist.

16 4. aprilli 2017. aasta tervisetõendiga tuvastati, et põhikohtuasja kaebaja vasaku kõrva kuulmine vastas määrusega nr 12 ette nähtud nõuetele, kuid parema kõrva kuulmine oli sagedustel 500–2000 hertsi (Hz) vahemikus 55–75 detsibelli (dB). Põhikohtuasja kaebaja väitel on tal kuulmislangus olnud lapseeast alates.

17 Tartu Vangla direktor vabastas põhikohtuasja kaebaja 28. juuni 2017. aasta käskkirjaga teenistusest Eesti õiguse asjakohaste sätete alusel, eelkõige määruse nr 12 § 5 alusel, seetõttu, et tema kuulmine jääb alla selles määruses minimaalselt nõutud taset.

18 Põhikohtuasja kaebaja esitas Tartu Halduskohtule (Eesti) kaebuse, milles taotles teenistusest vabastamise käskkirja õigusvastaseks tunnistamist ning talle hüvitise väljamõistmist; tema hinnangul kaasneb määrusega nr 12 diskrimineerimine puude alusel, mis on vastuolus põhiseadusega ning võrdset kohtlemist puudutavate riigisiseste õigusnormidega. See kaebus jäeti 14. detsembri 2017. aasta otsusega rahuldamata eelkõige põhjendusel, et määruses nr 12 kuulmisvõime miinimumtasemega seoses kehtestatud nõue on vajalik ja põhjendatud abinõu, et teenistuses olevad vanglaametnikud suudaksid täita kõiki neile pandud ülesandeid.

19 Tartu Ringkonnakohus (Eesti) rahuldas 11. aprilli 2019. aasta otsusega põhikohtuasja kaebaja apellatsioonkaebuse, tühistas halduskohtu otsuse, tunnistas teenistusest vabastamise käskkirja õigusvastaseks ja mõistis Tartu Vanglalt kaebaja kasuks välja hüvitise.

20 Ringkonnakohus leidis, et kuulmisnõudeid puudutavad määruse nr 12 sätted on vastuolus põhiseadusest tuleneva üldise võrdsuspõhiõigusega. Kohtu sõnul on see määrus lisaks vastuolus õiguspärase ootuse põhimõttega, mis on samuti sätestatud põhiseaduses. Seetõttu otsustas nimetatud kohus jätta need sätted tema menetluses olevas kohtuasjas kohaldamata. Samuti otsustas ta algatada põhiseaduslikkuse järelevalve kohtumenetluse nende normide põhiseaduspärasuse kontrollimiseks Riigikohtus (Eesti).

21 Riigikohus märgib, et justiitsministri (Eesti) ja Tartu Vangla hinnangul on määrus nr 12, täpsemalt selle lisa 1, põhiseadusega kooskõlas ja et selles määruses kuulmise miinimumtasemele kehtestatud nõuded on põhjendatud isikute julgeoleku ja avaliku korra tagamise vajadusega, sama kehtib keelu osas kasutada nende nõuete täitmisel kuuldeaparaati. Vanglateenistuse ametnik peab olema võimeline täitma kõiki ülesandeid, milleks tal on väljaõpe, ja vajaduse korral osutama ametiabi politseile, mistõttu peab vanglaametniku kuulmisvõime olema tasemel, mis ka ilma abivahendita tagab igas olukorras tema enda ja teiste teenistujate ohutuse ning selge kommunikatsiooni.

22 Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib samuti, et kohustus kohelda puudega isikuid muude sarnases olukorras olevate isikutega võrdselt ja neid mitte diskrimineerida nähtub lisaks põhiseadusele ka liidu õigusest, nimelt Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikli 21 lõikest 1 ja direktiivi 2000/78 sätetest.

23 Eelotsusetaotluse esitanud kohus selgitab lõpuks 13. novembri 2014. aasta kohtuotsusele Vital Pérez (C-416/13, EU:C:2014:2371, punktid 43–45) viidates, et soov tagada politsei, vangla- või päästetalituste toimevõime ja nõuetekohane toimimine kujutab endast õigustatud eesmärki, mis võib põhjendada erinevat kohtlemist. Siiski on oluline välja selgitada, kas põhikohtuasjas kõne all olevas riigisiseses õigusnormis kehtestati nõue, mis on taotletud eesmärki arvestades proportsionaalne. Direktiivi tekstist ega Euroopa Kohtu praktikast ei saa teha üheseid järeldusi nimetatud küsimuses.

24 Neil asjaoludel otsustas Riigikohus menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmise eelotsuse küsimuse:

„Kas [direktiivi 2000/78] artikli 2 lõiget 2 koostoimes sama direktiivi artikli 4 lõikega 1 tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus niisugused riigisisesed õigusnormid, mis sätestavad, et kuulmise nõrgenemine alla nõutud normi on absoluutne vastunäidustus vanglateenistuse ametnikuna teenistuses olemisele, ja mis ei võimalda kasutada kuulmisnõuete täidetuse hindamisel korrigeerivaid abivahendeid?“

Eelotsuse küsimuse analüüs

25 Oma küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas direktiivi 2000/78 artikli 2 lõiget 2 ja artikli 4 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus riigisisesed õigusnormid, mis sätestavad, et vanglateenistusest on täielikult välistatud ametnik, kelle kuulmine ei vasta nendes õigusnormides kuulmise miinimumtasemele kehtestatud nõuetele, kusjuures kuulmisnõuete täidetuse hindamisel ei võimaldata kasutada korrigeerivaid abivahendeid.

26 Kõigepealt tuleb märkida, et nii direktiivi 2000/78 pealkirjast ja preambulist kui ka sisust ja eesmärgist nähtub, et selle eesmärk on kehtestada üldine raamistik kõikide isikute võrdse kohtlemise tagamiseks „töö saamisel ja kutsealale pääsemisel“, pakkudes neile tõhusat kaitset diskrimineerimise vastu ühel direktiivi artiklis 1 viidatud põhjustest, mille hulka kuulub puue (19. septembri 2018. aasta kohtuotsus Bedi, C-312/17, EU:C:2018:734, punkt 28 ja seal viidatud kohtupraktika, ning 8. oktoobri 2020. aasta kohtuotsus Universitatea „Lucian Blaga“ Sibiu jt, C-644/19, EU:C:2020:810, punkt 30).

27 Mis puudutab nimetatud direktiivi kohaldatavust, siis tulenevalt eelotsusetaotluse esitanud kohtu esitatud selgitustest, millele ei ole Euroopa Kohtus vastu vaieldud, käsitleb määrus nr 12 vanglateenistuse ametniku teenistusse võtmise ja teenistusest vabastamise tingimusi selle direktiivi artikli 3 lõike 1 punktide a ja c tähenduses ning kuulub seega direktiivi kohaldamisalasse.

28 Mis puudutab esiteks küsimust, kas sellised liikmesriigi õigusnormid nagu põhikohtuasjas kehtestavad erineva kohtlemise puude alusel, siis tuleb meelde tuletada, et direktiivi 2000/78 artikli 2 lõike 1 kohaselt tähendab „võrdse kohtlemise põhimõte“ selle direktiivi kohaldamisel, et ei esine otsest ega kaudset diskrimineerimist ühelgi direktiivi artiklis 1 nimetatud põhjusel. Direktiivi artikli 2 lõike 2 punktis a on täpsustatud, et otseseks diskrimineerimiseks peetakse seda, kui puude alusel koheldakse ühte inimest halvemini, kui on koheldud, koheldakse või võidakse kohelda teist inimest samalaadses olukorras.

29 Käesoleval juhul ei saa vastavalt määrusele nr 12, eelkõige selle §-le 4 ja lisale 1, võtta vanglaametnikuna teenistusse või hoida teenistuses isikut, kelle kuulmisvõime on vähenenud alla nõutud miinimumtaset. Järelikult koheldakse neid vähem soodsalt kui teisi isikuid, keda on koheldud, koheldakse või võidakse kohelda samalaadses olukorras, st teisi isikuid, kes on teenistusse võetud vanglaametnikena, kuid kelle kuulmine vastab kehtestatud nõuetele.

30 Eeltoodust nähtub, et see määrus kehtestab erineva kohtlemise otseselt puude alusel direktiivi 2000/78 artikli 2 lõike 2 punkti a tähenduses.

31 Mis puudutab teiseks küsimust, kas sellist erinevat kohtlemist saab õigustada direktiivi 2000/78 artikli 4 lõike 1 alusel, siis tuleb märkida, et selle sätte sõnastuse enda järgi võivad liikmesriigid ette näha, et erinevat kohtlemist ükskõik millise selle direktiivi artiklis 1 nimetatud põhjusega seotud omaduse alusel ei peeta diskrimineerimiseks, kui see omadus on teatud kutsetegevuse laadi või sellega liituvate tingimuste tõttu oluline ja määrav kutsenõue, tingimusel, et eesmärk on õigustatud ja nõue sellega proportsionaalne.

32 Euroopa Kohus on otsustanud, et olulise ja määrava kutsenõude peab moodustama mitte erineva kohtlemise aluseks olev põhjus, vaid selle põhjusega seotud omadus (15. novembri 2016. aasta kohtuotsus Salaberria Sorondo, C-258/15, EU:C:2016:873, punkt 33 ja seal viidatud kohtupraktika).

33 Kuivõrd selle direktiivi artikli 4 lõige 1 võimaldab teha erandi diskrimineerimiskeelu põhimõttest, siis koostoimes direktiivi põhjendusega 23, mis ütleb, et erinev kohtlemine võib olla õigustatud „väga piiratud asjaoludel“, tuleb seda tõlgendada kitsalt (vt selle kohta 13. septembri 2011. aasta kohtuotsus Prigge jt, C-447/09, EU:C:2011:573, punkt 72 ja seal viidatud kohtupraktika).

34 Selle kohta tuleb märkida, et direktiivi 2000/78 põhjenduses 18 on täpsustatud, et selle direktiiviga ei nõuta, et vanglatalitused võtaksid tööle või hoiaksid tööl isikuid, kellel ei ole nõuetekohaseid võimeid, et täita ülesandeid, mida neilt võidakse nõuda seoses õigustatud eesmärgiga säilitada nende talituste toimevõime.

35 Soov tagada nende talituste toimevõime ja nõuetekohane toimimine on seega selle direktiivi artikli 4 lõike 1 tähenduses õigustatud eesmärk (vt analoogia alusel 13. novembri 2014. aasta kohtuotsus Vital Pérez, C-416/13, EU:C:2014:2371, punkt 44).

36 Lisaks ei piira direktiiv 2000/78 selle artikli 2 lõike 5 kohaselt riigisisese õigusega sätestatud meetmeid, mis on demokraatlikus ühiskonnas vajalikud avaliku julgeoleku ja korra tagamiseks, kuritegude ennetamiseks, tervise ning teiste inimeste õiguste ja vabaduste kaitseks.

37 Mis puudutab põhikohtuasjas kõne all olevate riigisiseste õigusnormidega taotletavat eesmärki, siis nähtub eelotsusetaotlusest, et kehtestades §-s 4 ja lisas 1 kuulmisvõime miinimumtaseme, millest nõrgem kuulmisvõime on absoluutne meditsiiniline vastunäidustus vanglateenistuse ametnikuna teenistuses olemisele, on määruse nr 12 eesmärk säilitada inimeste ohutus ja avalik kord, tagades, et vanglateenistuse ametnikud on füüsiliselt võimelised täitma kõiki neile pandud ülesandeid.

38 Määruse nr 12 § 4 lõike 1 kohaselt peab vanglateenistuse ametniku kuulmise tase olema piisav sidepidamiseks telefoni teel ning võimaldama kuulda ohutoone ja raadioside teateid.

39 Nagu märkis kohtujurist oma ettepaneku punktis 45, siis nõue, et isik oleks võimeline kuulma nõuetekohaselt ja et ta kuulmine vastaks järelikult teatavale kuulmise tasemele, tuleneb vanglateenistuse ametniku teenistuskohustuste laadist, nagu neid on kirjeldanud eelotsusetaotluse esitanud kohus. Eelotsusetaotluse esitanud kohus märkis nimelt, et vangide järelevalveks peab suutma avastada endast heliga märku andvaid häireid ja neile reageerida, kuulda ohutoonide käivitumist, suhelda teiste vanglaametnikega sidevahendite kaudu ja seda eelkõige mürarikkas keskkonnas või konflikti korral, mis võib olla ka füüsiline, kui kinnipeetavad on rikkunud vangla sisekorraeeskirja. Lisaks nähtub eelotsusetaotluse esitanud kohtu selgitustest, et igale vanglateenistuse ametnikule võib panna kohustuse anda ametiabi politseile, kelle kuulmisvõime suhtes kehtivad samad nõuded.

40 Euroopa Kohus on aga juba otsustanud, et erilise füüsilise võimekuse omamise nõuet võib käsitada direktiivi 2000/78 artikli 4 lõike 1 tähenduses „olulise ja määrava kutsenõudena“, mis on vajalik tegutsemiseks teatavatel kutsealadel, näiteks tuletõrjuja või politseinikuna (vt selle kohta 12. jaanuari 2010. aasta kohtuotsus Wolf, C-229/08, EU:C:2010:3, punkt 40; 13. novembri 2014. aasta kohtuotsus Vital Pérez, C-416/13, EU:C:2014:2371, punktid 40 ja 41, ning 15. novembri 2016. aasta kohtuotsus Salaberria Sorondo, C-258/15, EU:C:2016:873, punkt 36).

41 Seetõttu võib vanglaametniku teenistuskohustuste laadist ja nende täitmise tingimustest tulenevalt pidada asjaolu, et tema kuulmine peab vastama riigisisestes õigusnormides kindlaks määratud minimaalsele kuulmise tasemele, vanglaametnikuna teenistuses olemise „oluliseks ja määravaks kutsenõudeks“ direktiivi artikli 4 lõike 1 tähenduses.

42 Kuna määruse nr 12 eesmärk on säilitada inimeste ohutus ja avalik kord, siis tuleb tõdeda, et selle määrusega järgitakse õiguspäraseid eesmärke, nagu nähtub käesoleva kohtuotsuse punktidest 36 ja 37. Neil asjaoludel tuleb veel kontrollida, kas selles määruses ette nähtud nõue – mis sisaldub §-s 4 ja lisas 1 ning mille kohaselt peab vanglateenistuse ametniku kuulmine vastama minimaalsele kuulmise tasemele, kusjuures sellele tasemele vastavuse kontrollimisel ei ole lubatud kasutada korrigeerivaid abivahendeid, ja kui see nõue ei ole täidetud, on tegemist absoluutse vastunäidustusega teenistuskohustuste täitmisele, mistõttu ei saa ametnik neid kohustusi enam täita, ning sellega võib järelikult kaasneda tema teenistusest vabastamine – on proportsionaalne. Järelikult tuleb analüüsida, kas see nõue on nende eesmärkide saavutamiseks sobiv ega lähe kaugemale sellest, mis on nende saavutamiseks vajalik (vt selle kohta 13. novembri 2014. aasta kohtuotsus Vital Pérez, C-416/13, EU:C:2014:2371, punkt 45).

43 Mis puudutab kõigepealt seda, kas käesoleva kohtuotsuse eelmises punktis nimetatud nõue on sobiv, et saavutada määrusega nr 12 taotletavad eesmärgid, milleks on inimeste ohutuse ja avaliku korra säilitamine, siis võib nõustuda sellega, et vanglateenistuse ametniku teenistuskohustuste täitmiseks minimaalse kuulmise taseme kehtestamine ilma korrigeerivate abivahendite kasutamise võimaluseta võimaldab tagada, et see ametnik suudab reageerida ohutoonidele või võimalikule ründele ja anda politseile ametiabi, ilma et seda võiks häirida kuuldeaparaadi olemasolu, kahjustumine või kaotus.

44 Siiski tuleb märkida, et õigusnormid on konkreetse eesmärgi saavutamiseks sobivad üksnes juhul, kui need vastavad tõepoolest huvile saavutada see eesmärk järjepidevalt ja süstemaatiliselt (12. jaanuari 2010. aasta kohtuotsus Petersen, C-341/08, EU:C:2010:4, punkt 53 ja seal viidatud kohtupraktika, ning 21. jaanuari 2021. aasta kohtuotsus INSS, C-843/19, EU:C:2021:55, punkt 32).

45 Eelotsusetaotluses esitatud selgitustest nähtub aga, et määruses nr 12 sätestatud minimaalsete kuulmisnõuete täidetuse hindamisel ei ole asjaomasel vanglaametnikul võimalik kasutada kontrolli käigus kuuldeaparaati, samas kui nägemisvõimele kehtestatud nõuete kontrollimisel võib ametnik kasutada korrigeerivaid abivahendeid, näiteks kontaktläätsi või prille. Kontaktläätsede või prillide kandmine, kaotamine või kahjustumine võib aga samuti takistada tema teenistuskohustuste täitmist ja sellega võib vanglaametnikule kaasneda samasuguseid ohte kui kuuldeaparaadi kasutamise, kaotamise või kahjustumisega, seda eelkõige füüsilise konflikti käigus, millesse ametnik võib sattuda.

46 Mis puudutab seejärel selle nõude vajalikkust inimeste ohutuse ja avaliku korra säilitamise eesmärkide saavutamiseks, mida taotletakse määrusega nr 12, siis tuleb meelde tuletada, et kui selles määruses kuulmisvõimele kehtestatud miinimumtaseme nõue ei ole täidetud, kujutab see endast meditsiinilist vastunäidustust, mis välistab täielikult vanglaametniku teenistuskohustuste täitmise. Sellised miinimumtasemed on kehtestatud kõikide vanglateenistuse ametnike suhtes, ilma et oleks võimalik teha erandeid olenevalt sellest, millises osakonnas või teenistuskohal nad töötavad. Lisaks ei võimalda kõnealune määrus hinnata individuaalselt seda, kas vanglateenistuse ametnik on võimeline hoolimata oma kuulmislangusest täitma kõiki selle ametikoha peamisi ülesandeid.

47 Nagu nähtub käesoleva kohtuotsuse punktidest 15 ja 39, kuulub nende ametnike teenistuskohustuste hulka jälgimissüsteemi vahendusel elektroonilise järelevalve all olevate isikute järelevalve ning valve- ja signalisatsiooniseadmete jälgimine, mis ei eelda sagedast kokkupuudet kinnipeetavatega. Lisaks nähtub eelotsusetaotlusest, et määruses nr 12 ei võeta arvesse asjaolu, et vaegkuulmist saab korrigeerida kuuldeaparaatide abil, mis võivad olla miniatuursed ja kõrvasisesed ning mahuvad isegi kiivri alla.

48 Lisaks tuleb märkida, et vastavalt direktiivi 2000/78 artiklile 5 koostoimes direktiivi põhjendustega 20 ja 21 peab tööandja võtma asjakohaseid, konkreetsel juhul vajalikke meetmeid, et võimaldada puuetega inimesel tööle pääseda, töös osaleda või edeneda, kui sellised meetmed ei põhjusta tööandjale ebaproportsionaalselt suurt koormust. Selle direktiivi põhjenduse 16 järgi etendab meetmete sätestamine puuetega inimeste vajaduste arvessevõtmiseks töökohal tähtsat osa võitluses puude alusel diskrimineerimise vastu. Euroopa Kohus täpsustas selle kohta, et mõistet „mõistlikud abinõud“ tuleb käsitada laialt kui nõuet kõrvaldada takistused, mis raskendavad puuetega isikute täielikku ja tõhusat

osalemist tööelus teiste töötajatega võrdsetel alustel. Seejuures on põhjenduses 20 toodud füüsiliste, korralduslike või hariduslike mõistlike abinõude loetelu, mis ei ole ammendav (vt selle kohta 11. aprilli 2013. aasta kohtuotsus HK Danmark, C-335/11 ja C-337/11, EU:C:2013:222, punktid 54 ja 56).

49 Selline kohustus on samuti ette nähtud Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni puuetega inimeste õiguste konventsioonis, mille nõukogu kiitis Euroopa Ühenduse nimel heaks 26. novembri 2009. aasta otsusega 2010/48/EÜ (ELT 2010, L 23, lk 35) ja mille puhul tuleb meelde tuletada, et selle sätetele võib tugineda direktiivi 2000/78 sätete tõlgendamiseks, sest viimasele tuleb võimaluse piires anda selle konventsiooniga kooskõlas olev tõlgendus (vt selle kohta 11. septembri 2019. aasta kohtuotsus Nobel Plastiques Ibérica, C-397/18, EU:C:2019:703, punkt 40).

50 Selle kohta on Euroopa Kohus otsustanud, et selle direktiiviga on vastuolus töölt vabastamine puude alusel, mis – lähtudes tööandja kohustusest võtta mõistlikke abinõusid puuetega inimeste arvessevõtmiseks – ei ole põhjendatud asjaoluga, et asjasse puutuv isik ei ole pädev, võimeline või valmis täitma asjaomase töökohaga seotud olulisi ülesandeid (vt selle kohta 11. juuli 2006. aasta kohtuotsus Chacón Navas, C-13/05, EU:C:2006:456, punkt 52).

51 Nagu nähtub eelotsusetaotluses esitatud andmetest, siis käesoleval juhul oli põhikohtuasja kaebaja enne teenistusest vabastamist olnud vanglateenistuse ametnikuna teenistuses enam kui 14 aastat ja ülemused olid tema teenistuskäiguga rahul. Siiski nähtub nendest andmetest, et määrus nr 12 ei võimaldanud teenistusandjal enne tema teenistusest vabastamist kontrollida, kas on võimalik võtta mõistlikke abinõusid kooskõlas direktiivi 2000/78 artikliga 5, näiteks võimalus kasutada kuuldeaparaati, vabastada ametnik selliste teenistuskohustuste täitmisest, milleks peab tema kuulmine vastama minimaalselt nõutud tasemele, või määrata ta teenistuskohale, millel ei ole selline kuulmise tase nõutud, ning esitatud ei ole andmeid, millest võiks järeldada, et sellised meetmed kujutavad endast ebamõistlikku koormust.

52 Kuna määrusega nr 12 on kehtestatud minimaalselt vajalik kuulmise tase, millest nõrgem kuulmisvõime on absoluutne meditsiiniline vastunäidustus vanglateenistuse ametnikuna teenistuses olemisele, ilma et oleks võimalik kontrollida, kas see ametnik on võimeline täitma oma teenistuskohustusi vajaduse korral pärast mõistlike abinõude võtmist direktiivi artikli 5 tähenduses, näib see määrus olevat kehtestanud nõude, mis läheb kaugemale sellest, mis on vajalik sellega järgitavate eesmärkide saavutamiseks, seda peab kontrollima eelotsusetaotluse esitanud kohus.

53 Eeltoodut arvestades tuleb esitatud küsimusele vastata, et direktiivi 2000/78 artikli 2 lõike 2 punkti a, artikli 4 lõiget 1 ja artiklit 5 tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus riigisisesed õigusnormid, mis sätestavad, et vanglateenistusest on täielikult välistatud ametnik, kelle kuulmine ei vasta nendes õigusnormides kuulmise miinimumtasemele kehtestatud nõuetele, ilma et need õigusnormid annaks võimaluse kontrollida, kas see ametnik on võimeline täitma oma teenistuskohustusi vajaduse korral pärast mõistlike abinõude võtmist direktiivi artikli 5 tähenduses.

Kohtukulud

54 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse liikmesriigi kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (teine koda) otsustab:

Nõukogu 27. novembri 2000. aasta direktiivi 2000/78/EÜ, millega kehtestatakse üldine raamistik võrdseks kohtlemiseks töö saamisel ja kutsealale pääsemisel, artikli 2 lõike 2 punkti a, artikli 4 lõiget 1 ja artiklit 5 tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus riigisisesed õigusnormid, mis sätestavad, et vanglateenistusest on täielikult välistatud ametnik, kelle kuulmine ei vasta nendes

õigusnormides kuulmise miinimumtasemele kehtestatud nõuetele, ilma et need õigusnormid annaks võimaluse kontrollida, kas see ametnik on võimeline täitma oma teenistuskohustusi vajaduse korral pärast mõistlike abinõude võtmist direktiivi artikli 5 tähenduses.

Arabadjiev Kumin von Danwitz

Xuereb Ziemele

Kuulutatud avalikul kohtuistungil 15. juulil 2021 Luxembourgis.

Kohtusekretär
A. Calot Escobar

Teise koja president
A. Arabadjiev